FAMILIE-/ARVERET - SOMMEREKSAMEN 2005

Opgave 1

Hanne og Mik blev gift i 1998. Der var fælleseje i ægteskabet. De var begge meget optaget af deres vellønnede arbejde og af deres i lige sameje ejede hus. Økonomisk havde de indrettet sig således, at de hver indbetalte et fast beløb – 15.000 kr. månedlig – på en fælles budgetkonto, hvorfra alle fælles udgifter, herunder udgifterne til huset, blev betalt. De blandede sig ikke i, hvad den anden ellers brugte penge på.

I slutningen af 2003 blev Hanne sagt op fra sit arbejde og kunne ikke umiddelbart få noget andet. Alligevel forlod hun hver morgen huset til sædvanlig tid, så Mik ikke skulle opdage, at hun var fyret. Da hendes opsparing efter nogen tid var brugt, fordi hun kun fik arbejdsløshedsunderstøttelse, fik hun af sin bank bevilget en kassekredit, så hun fortsat kunne overføre 15.000 kr. til den fælles konto.

Efter en tid blev der problemer med kassekreditten. Derfor solgte hun i juni 2004 til sin gode veninde Vivi for dets værdi, 14.000 kr., et maleri, som hun havde arvet efter sin mor. Til Mik sagde hun, at maleriet var sendt til restaurering.

Mik spurgte ofte efter maleriet, som plejede at hænge i entreen. I håb om at Mik ville glemme maleriet, foreslog Hanne en istandsættelse af entre og køkken, da hendes seneste jobsamtale havde resulteret i en ansættelse pr. 1. august 2004. Mik var noget irriteret over Hannes forandringsbehov. Et skænderi endte med, at han sagde, at hun for hans skyld godt måtte bestille en maler til at istandsætte entreen, men at han ikke kunne acceptere hendes køkkenprojekt. Hanne bestilte ikke desto mindre i eget navn begge dele.

Entreen blev istandsat for 8.000 kr. af deres sædvanlige maler, hvem Mik som altid talte hyggeligt med. Derimod blev Mik rasende, da han en dag kom hjem og opdagede, at håndværkere var ved at tage det eksisterende køkken ned, men han sagde ikke noget, før de var gået – det var for pinligt. Hanne fik 1. september 2004 en regning for køkkenmoderniseringen på 120.000 kr., som hun nægtede at betale, da der var flere ting galt med køkkenet. Køkkenfirmaet anlagde 1. oktober 2004 sag mod hende og Mik om betaling af de 120.000 kr., og under sagen blev køkkenmoderniseringen vurderet til at

have forbedret husets værdi med 80.000 kr.

Den 15. april 2005 blev Hanne og Mik separeret.

Hanne blev den 2. maj 2005 dømt til i alt at betale køkkenfirmaet 90.000 kr., hvorefter sagen fortsattes mod Mik med påstand om, at han hæftede for samme beløb.

Under skifteforhandlingerne i maj 2005 var der enighed om, at huset skulle sælges. Mik fik samtidig at vide, at Hanne ikke havde haft arbejde i adskillige måneder, og at hun derfor havde solgt maleriet. Vivi havde stadig maleriet, men ville ikke aflevere det, da Hanne havde sagt, at Mik var indforstået med salget.

Ved separationen skyldtes 78.000 kr. på kassekreditten. De 8.000 kr. til malerregningen for entreen var ikke betalt. Friværdien i huset var 240.000 kr., og der stod 12.000 kr. på budgetkontoen. Der var intet betalt til køkkenet, og der var ikke andre aktiver eller passiver end de i øvrigt ovenfor nævnte.

Kan Mik dømmes til at betale 90.000 kr. for køkkenet, og hæfter han for betalingen af malerregningen og kassekreditten? Kan Mik få maleriet tilbage? Hvordan skal boet beløbsmæssigt deles, og Hanne og Miks mellemværender afregnes, når de i videst muligt omfang ønsker at afregne alle deres mellemværender?

Løsningsvejledning opgave 1

1. Miks hæftelse

Udgangspunktet er særhæften, jf. RVL § 25. Hanne har handlet i eget navn både ved bestilling af husarbejderne og ved oprettelsen af kassekreditten. Der kræves derfor et særligt grundlag, såfremt Mik skal hæfte for Hannes gæld.

A: Køkkenet og malerregningen: Da Mik er klar over, at arbejderne bliver udført, og til dels er til stede ved udførelsen, må det efter den foreliggende meget vidtgående retspraksis antages, at han kommer til at hæfte som med*ejer* af huset, medmindre han straks over for håndværkerne tilkendegiver, at han ikke vil betale, jf. særlig U 1994.328 Ø. Det har han tydeligvis ikke gjort. Det særlige i denne situation er, at bestilleren er medejer, men det ændrer næppe den passivitetsargumentation, der ligger til grund for afgørelsen.

Litteratur: Familieret 2003 s. 466-467.

B: Kassekreditten: Lån er ikke omfattet af RVL § 11, og der er heller intet andet grundlag for Miks hæftelse for kassekreditten.

Litteratur: Familieret 2003 s. 456, 463.

2. Miks mulighed for at få maleriet tilbage

Hannes maleri hører til indboet i det fælles hjem. Derfor kan Hanne ikke sælge det uden *samtykke* fra Mik, jf. RVL § 19, stk. 1. Vivi er veninde til Hanne og kan ikke med føje tro, at Hanne har lov til at sælge maleriet, blot fordi Hanne siger det, jf. RVL § 19, stk. 2, 1. pkt., og U 1939.23 H – Vivi skal bevise, at hun er i begrundet god tro. Hvis Mik overholder 1 års- og 3 månedersfristen i § 19, stk. 2, 2. pkt., kan han derfor forlange omstødelse af salget. Det er efter retspraksis på grund af reglen i FSKL § 70 a, stk. 2, 2. pkt., uden betydning, at ægtefællerne er separeret.

Litteratur: Familieret 2003 s. 434, 437-438, 441, 444-446, 449.

3. Boets deling

A. Generelt: Miks *aktiver* består af ½ af friværdien i huset og ½ af budgetkontoen. Hannes aktiver er ½ af huset og ½ af budgetkontoen. Dertil kommer maleriet, men omstødes handlen, skal hun tilbagebetale Vivi maleriets værdi.

Passivernes placering afhænger af, hvem der i det indbyrdes forhold skal betale udgiften. Det afgøres af, hvad der er aftalt, forudsat eller følger af RVL § 2. Da ægtefællerne i forbindelse med budgetkontoen har en aftale om udgiftsfordelingen, afgør aftalen fordelingen.

B. De enkelte passiver: Køkkenmoderniseringen er et passiv i boet med 90.000 kr., selv om kravets eksistens og størrelse først bliver fastslået efter skæringsdagen, da kravet er etableret før. *Malerregningen* er en fælles udgift, da de er enige om denne udgifts afholdelse, og huset ejes i fællesskab. Det gælder ikke køkkenmoderniseringen, selv om huset er fælles, da alene Hanne bestilte den mod Miks protest. Den var heller ikke nødvendig. *Kassekreditten* er Hannes passiv, også selv om beløbene er gået til fælles udgifter, herunder § 2-udgifter.

Hanne skal betale *maleriets* værdi til Vivi i tilfælde af omstødelse. Omstødes ikke, er der hverken et passiv eller et aktiv.

Litteratur: Familieret 2003 s. 469, 582, 607.

Det bliver oplyst, at *køkkenmoderniseringen* har forøget husets værdi med 80.000 kr. Da Hanne skal betale moderniseringen med 90.000 kr., og da huset skal sælges, må det overvejes, om hun kan kræve ½ af værdistigningen af Mik efter almindelige formueretlige regler, hvilket må antages. Der er ingen oplysninger om betalinger i øvrigt mellem de to, som skulle afskære et sådant krav – de har adskilt økonomi bortset fra fællesudgifter – og beløbet er relativt stort. Giver man ikke Hanne et krav på 40.000 kr. mod Mik, vil han få en ugrundet berigelse på hendes bekostning.

Litteratur: Familieret 2003 s. 306-310.

C. Boopgørelse:

	Hannes bodel	Miks bodel
Huset	120.000 kr.	120.000 kr.
Budgetkonto	6.000 kr.	6.000 kr.
Kassekredit	÷78.000 kr.	
Malerregning	÷4.000 kr.	÷4.000 kr.
Køkken	÷90.000 kr.	
Hannes krav mod Mik	40.000 kr.	÷40.000 kr.
Maleri	14.000 kr.	
Maleri, gæld Vivi	÷14.000 kr.	
Nettobodele	÷6.000 kr.= 0	82.000 kr.
Boslodder	41.000 kr.	41.000 kr.

Mik kan forlange, at Hanne betaler den del af hendes gæld, som han hæfter for, jf. FSKL § 65 a – malerregningen 4.000 kr. og køkkenet 90.000 kr., i alt 94.000 kr. Hanne kan kræve, at Mik betaler sin del af malerregningen, 4.000 kr., jf. FSKL § 65 a.

Mik skal aflevere 41.000 kr. til Hanne som boslod og skylder Hanne de 40.000 kr. Mik skal i alt aflevere 81.000 kr. til Hanne. Han bør i stedet – ud over de 4.000 kr., som han skal betale af malerregningen – betale 81.000 kr. af den del af Hannes gæld, som han udadtil hæfter for. Herefter kan han modregne de 81.000 kr. dels i boslodskravet og dels i de 40.000 kr. Mik hæfter stadig for 94.000 kr. ÷ 81.000 kr. = 13.000 kr. af Hannes gæld. (Vi forventer ikke, at studenterne ser alle aspekter).

Litteratur: Familieret 2003 s. 618-621, 623-624, 627, 645, 650.

Opgave 2

Ib, der havde sønnen Emil fra et tidligere ægteskab, og Anna blev gift i 1993. De oprettede samtidig en formgyldig ægtepagt, hvorefter en Ib tilhørende livsforsikring i Codan skulle være hans fuldstændige særeje, og et sommerhus tilhørende Anna skulle være hendes fuldstændige særeje. Der var ingen lån i sommerhuset ved ægteskabets indgåelse. Ib havde allerede i 1987 formgyldigt indsat sin søster Signe som begunstiget i Codanforsikringen, bl.a. fordi hun havde lånt ham penge, og han ville ikke ændre herpå.

Ib var selvstændig, og hans virksomhed gik rimelig godt. I 1998 tog Anna et lån i sit sommerhus på 400.000 kr., så Ib kontant kunne nedbringe virksomhedens kassekredit. De nærmeste år forløb også nogenlunde godt. Men i 2004 vendte det, og det gik hurtigt tilbage for virksomheden. Ægtefællerne klarede sig dog økonomisk, fordi Anna under hele ægteskabet havde haft et vellønnet arbejde, men Ib fik det psykisk dårligere og dårligere.

En dag i april 2005 kom Anna hjem og fandt Ib død. Han havde taget sit eget liv. Ib havde efterladt et samme dag håndskrevet brev:

»Til rette vedkommende
Jeg ønsker, at Emil skal have mindst muligt. Det gælder alt, hvad der måtte være efter mig. Signe skal også have pengene fra min forsikring i Danica. Tak Signe, fordi du så enestående har hjulpet mig.
Ib«.

Ibs aktiver var på 480.000 kr. Han havde derudover Codanforsikringen med en forsikringssum på 300.000 kr., livsforsikringen i Danica med en forsikringssum på 390.000 kr. samt en livsforsikring i PFA på 600.000 kr. I både Danicaforsikringen og PFA-forsikringen var ”mine arvinger” i 2001 formgyldigt indsat som begunstigede. Gælden til Signe var på 300.000 kr. Lånet i Annas sommerhus var af Ib nedbragt til 250.000 kr. Annas sommerhus blev vurderet til 1,2 mio. kr., og hun havde i øvrigt nettoformue på 1 mio. kr.

Hvordan skal værdierne deles beløbsmæssigt, når Anna, Emil og Signe alle ønsker mest muligt, og Emil protesterer mod, at brevet tillægges gyldighed?

Løsningsvejledning opgave 2

1. Brevet

Emil kan, jf. AL § 55 og reglens princip, rejse indsigelse mod brevets gyldighed som testamente og som meddelelse til forsikringsselskabet. Brevet er et gyldigt holografisk testamente, da det er håndskrevet og underskrevet, jf. AL § 44, og da Ib må anses for forhindret i at oprette et ordinært testamente, jf. domspraksis om selvmord. Det er stilet til "rette vedkommende" og må derfor samtidig siges at opfylde kravene til en formgyldig meddelelse efter FAL § 103, jf. domspraksis.

Litteratur: Arveret 2004 s. 119-122, 138-140, 283 ff, særlig s. 287-288.

2. Formueordningen, bodele, særejer og indbyrdes krav

Formueordningen er fælleseje bortset fra ægtepagtens bestemmelser om fuldstændig særeje – der ved død behandles som særeje – om sommerhuset og forsikringen i Codan, jf. RVL § 28.

Lånet på 400.000 kr. i Annas hus er et passiv i Annas særeje, da det knytter sig til sommerhuset. Men de 400.000 kr., som Anna overfører til Ib til hans virksomhed, er enten en ugyldig gave på grund af manglende ægtepagt, jf. RVL § 30, et lån eller et beløb, der efter almindelige formueretlige regler giver anledning til et krav. Der er tale om et enkeltstående større beløb direkte fra Anna til Ibs formue, og der er ingen oplysninger, der giver basis for at betragte beløbet som led i et samlet økonomisk arrangement. Oplysningen om, at Ib har nedbragt lånet, tyder på, at der er tale om et lån fra Anna til Ib, men under alle omstændigheder skal Ib tilbagebetale restgælden på 250.000 kr. Denne gæld er et passiv i hans fælleseje, da lånet er anvendt i virksomheden, men et aktiv i Annas særeje som surrogat for sommerhuset.

Ibs og Annas særeje og bodel

Ibs bodel er på 480.000 kr. minus gælden på 300.000 kr. til Signe og 250.000 kr. til Anna – altså negativ med 70.000 kr. Hans særeje er alene Codanforsikringen, der som de øvrige forsikringer ikke indgår i boet, jf. nedenfor.

Anna har ifølge ægtepagten sommerhuset som særeje. Gælden i huset og tilgodehavendet hos Ib er særeje, jf. ovenfor. Hendes bodel er 1 mio. kr.

Litteratur: Familieret 2003 s. 306-309, 367, 370, 379, 380, 469, 474, 482, 499, 614 ff., 619 f., 627.

3. De 3 forsikringer – generelt
Ib har tre livsforsikringer med formgyldige begunstigelser, hvorefter ingen af livsforsikringsbeløbene indgår i boet. Forsikringerne tilfalder de begunstigede direkte, jf. FAL § 102, stk. 1, 2. pkt., men reglen i FAL § 104, stk. 2, skal anvendes, hvis en begunstiget ikke er tvangsarving.

Litteratur: Arveret 2004 s. 279, 321-322.

A: PFA-forsikringen på 600.000 kr. – "mine arvinger"
Ibs arvinger er Anna og Emil. Begge er tvangsarvinger, hvorfor FAL § 104, stk. 2, ikke finder anvendelse. Fordelingen mellem arvingerne bestemmes efter udfyldningsreglen i FAL § 105, stk. 4, såvel af de legale regler som af testamentsbestemmelser. Ib skriver i testamentet, at Emil skal have mindst muligt, og at det gælder "alt, hvad der er efter ham". Denne præcisering må, jf. FAL § 105, stk. 1, konkret fortolkes således, at han ønsker ikke blot arven til Emil, men også forsikringssummerne begrænset til mindst muligt, og mindst muligt er i forhold til forsikringerne intet. Anna får derfor alle 600.000 kr. uden om boet.

Litteratur: Arveret 2004 s. 288-289, 303, 320-321.

B: Codanforsikringen 300.000 kr. – Signe
Forsikringen er ifølge ægtepagten *særeje*. Signe er formgyldig begunstiget, og det er tydeligt, at ægteskabet ikke ændrer dette, jf. begrundelsen og Danicaforsikringen. Da Signe ikke er tvangsarving, skal forsikringen tillægges boet ved "beregningen af boslod og tvangsarv". Der skal ikke beregnes boslod, når forsikringen er særeje – kun tvangsarv. Særboet indeholder ikke andet end forsikringen, så Signe får ½, 150.000 kr., Anna får 1/3 af ½, dvs. 50.000 kr. og Emil får 2/3 af ½, jf. AL §§ 6 og 25, altså 100.000 kr.

Litteratur: Arveret 2004 s. 11, 30, 198-199, 303, 320-326.

C: Danicaforsikringen 390.000 kr. – Signe
Signe er efter brevet formgyldig begunstiget, jf. ovenfor. Forsikringen er *fælleseje*, hvorfor forsikringen beregningsmæssigt ved beregningen af boslod og tvangsarv indgår i boet. Ibs bodel er negativ med 70.000 kr., men bliver *beregningsmæssigt* 390.000 kr. ÷ 70.000 kr. = 320.000 kr., hvoraf Anna skal have ½ = 160.000 kr. Annas bodel på 1 mio. kr. ligedeles. Ib og Annas boslodder er derfor beregningsmæssigt 660.000 kr., tvangsarven er beregningsmæssigt 330.000 kr. med 1/3 til Anna = 110.000 kr. og 2/3 til Emil = 220.000 kr. De beskyttede krav er derfor 660.000 kr. plus 330.000 kr. = i alt 990.000 kr. Boet er 1.000.000 kr. ÷ 70.000 kr. = 930.000 kr., hvorfor der må tages 60.000 kr. fra forsikringen til at dække de beskyttede krav. Signe vil få 330.000 kr. direkte fra forsikringen.

Litteratur: Arveret 2004 s. 11, 30, 32, 198-199, 303, 320-326. Familieret 2003 s. 627-628.

Fordelingen:

Anna:	Boslod	660.000 kr.
	Arv, delvis fra Danicaforsikringen	110.000 kr.
	PFA-forsikringen	600.000 kr.
	Codanforsikringen	50.000 kr.
	Særeje 1,2 mio.	1.200.000 kr.
Emil:	Arv delvis fra Danicaforsikringen	220.000 kr.
	Codanforsikring	100.000 kr.
Signe:	Codanforsikring	150.000 kr.
	Danicaforsikring	330.000 kr.
I alt		3.420.000 kr.